

Angela Merkel.

LIDER TAKŻE NA TRUDNE CZASY?

CENTRUM
STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH

komentarz

12/2015

www.csm.org.pl

Eugeniusz Smolar

Ekspert i członek Rady Fundacji CSM. Analityk z dziedziny stosunków międzynarodowych. Zajmuje się problemami bezpieczeństwa europejskiego, NATO i stosunków transatlantyckich, polityki wschodniej Polski i UE, polityki Rosji, demokracji i praw człowieka. W przeszłości współpracownik KOR, współtwórca wydawnictwa "Aneks", dyrektor sekcji polskiej BBC, wiceprezes zarządu PR SA i prezes CSM. Członek Rady Programowej Forum Polsko-Czeskiego przy MSZ RP.

W warunkach licznych zagrożeń dla Europy, Niemcy pod wodzą Angeli Merkel urosły do rangi państwa "niezbędnego", lidera państw członkowskich UE i głównego partnera USA na Starym Kontynencie. Nie są hegemonom, co się Berlinowi zarzuca. Ich potęga wynika ze słabości innych. Pani Kanclerz prowadzi raczej politykę będącą mieszanką odpowiedzialności za Unię Europejską, interesów kraju oraz... swoistego niemieckiego autyzmu. Wszystkie państwa w UE muszą sobie z tym radzić, także i Polska. Mimo obecnego spadku popularności Angeli Merkel, nie można wykluczyć, że za kilka lat będzie ona nadal naszym partnerem.

ANGELA MERKEL.

LIDER TAKŻE NA TRUDNE CZASY?

| Eugeniusz Smolar

2 ●

Kobieta – polityk – fenomen: ostoja stabilności. Rządzi w koalicjach z liberałami i z socjaldemokratami od ponad 10 lat. Niemcy nazwali ją *Mutti* – mamusia. Troskliwa, zapobiegliwa, choć trudno w niej dostrzec ciepło i jakiegokolwiek emocje. Często długo milczy, pozwalając innym wyszumieć się w radiu i w telewizji. Gdy zabiera głos, czyni to bez retorycznych fajerwerków. Rzadko inicjuje debaty, raczej kończy dyskusje prowadzone przez innych. Osłabiła lub wręcz wyeliminowała konkurencję w CDU. Partnerów koalicyjnych traktuje publicznie z szacunkiem, bez publicznych polemik, różnice starając się rozwiązać w drodze gabinetowych przetargów. Zapewniła sobie współpracę związków zawodowych w imię utrzymania konkurencyjności gospodarki.

Uosabia Niemcy i ich sukces: rozwój gospodarczy, stabilność, wzrost znaczenia na świecie, szczególnie w Europie, w następstwie kryzysu strefy euro oraz słabego rozwoju Francji i większości pozostałych członków UE. Rola Niemiec oraz strategia polityczna pani Kanclerz sprawiły, że stała się bliskim partnerem Prezydenta Obamy. Zwiększyła znaczenie Urzędu Kanclerskiego w dziedzinie polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, odbierając szereg zadań MSZ-owi, w tym politykę wobec Rosji czy wobec Grecji i kryzysu w strefie euro.

Także podporządkowała sobie kwestie bezpieczeństwa międzynarodowego.

Na zakręcie

Angela Merkel podjęła wiele ważnych i dobrych w skutkach decyzji dla Niemiec i dla Europy. Popelniła jednak dwa ogromne błędy, biorąc na siebie całą odpowiedzialność, bo nie było w tych sprawach szerszej dyskusji.

Po pierwsze, w dziedzinie energetyki ogłosiła projekt *Energiewende*: zamykania w przyspieszonym trybie siłowni nuklearnych i przestawienia kraju na energetykę odnawialną. Do 2050 roku Niemcy mają w 80% korzystać z nowych źródeł energii. W opinii ekspertów oraz przedsiębiorców, niebotyczne koszty tego projektu są mało racjonalne, tym bardziej, że istnieje także konieczność rozbudowania i zmodernizowania elektrycznych linii przesyłowych północ-południe.

Po drugie, zadeklarowała politykę otwartości i gotowość przyjęcia przez Niemcy wszystkich politycznych uchodźców, którzy chcą tu przyjechać. I to w sytuacji, gdy setki tysięcy uchodźców i emigrantów ekonomicznych znajdowały się już na terytorium tego państwa, a kolejni tam zmiierzali. Merkel kierowała się w równym stopniu wzglę-

ANGELA MERKEL.

LIDER TAKŻE NA TRUDNE CZASY?

| Eugeniusz Smolar

3 ●

dami moralnymi, jak i gospodarczymi: starzejące się Niemcy potrzebują rąk do pracy. Powstał jednak głęboki kryzys związany z obawami Niemców, skutkujący groźbą społecznej i politycznej destabilizacji, wzrostem popularności prawicowych ugrupowań antyeuropejskich a także otwartą rebelią w CSU i we własnej partii pani Kanclerz.

Na przywództwie Angeli Merkel po raz pierwszy pojawiły się głębokie rysy. Podaje się w wątpliwość, czy może liczyć na kolejną kadencję. Będzie to w ogromnym stopniu zależało od uporania się z problemem absorpcji uchodźców. Z tym należy wiązać zaostrzenie ostatnio polityki migracyjnej w samych Niemczech, odsyłanie emigrantów ekonomicznych i wsparcie dla działań zmierzających do umocnienia granic zewnętrznych UE.

Na polityczną przyszłość pani Kanclerz wpłynie także rozwój wydarzeń na Bliskim Wschodzie, bo podjęła decyzję o udziale Bundeswehry w operacji antyterrorystycznej w Syrii. Berlin miał na uwadze konieczność umocnienia jedności europejskiej przez wsparcie działań Francji, m.in. w formie ochrony przez jedną fregatę francuskiego lotniskowca "Charles de Gaulle". Od II wojny światowej Niemcy tradycyjnie

dystansowały się od rozstrzygnięć wojskowych, a ich sceptycyzm jeszcze się wzmocnił przez wojny w Iraku i Afganistanie oraz interwencję w Libii. Choć dystans wobec takiej polityki Stanów Zjednoczonych nadal istnieje, myślenie niemieckich elit się powoli zmienia, czego dowodzi m.in. przemówienie Prezydenta Joachima Gaucka na Konferencji Bezpieczeństwa w Monachium (styczeń 2014) i późniejsze wystąpienia Ministra Obrony RFN, Ursuli von der Leyen. Zakres interwencji Bundeswehry w Syrii nie jest jeszcze znany, ale jej konsekwencje będą z pewnością znaczące dla niemieckiego rządu.

Warszawa - Berlin

Polsce i Niemcom przez ostatnie lata udało się zbudować bardzo dobre stosunki, najlepsze od zakończenia wojny. Niemcy są głównym partnerem gospodarczym Polski i odbierają ¼ naszego eksportu. Opinia Polaków o Niemcach w ciągu ostatnich dwóch dekad zmieniła się z dystansu w sympatię i szacunek. Podobne procesy zachodzą w Niemczech.

Problemem w relacjach polsko-niemieckich pozostaje stosunek do Rosji. Co prawda, gdyby nie Angela Merkel, Unia Europejska prawdopodobnie zrezygnowałaby już z

ANGELA MERKEL.

LIDER TAKŻE NA TRUDNE CZASY?

| Eugeniusz Smolar

4 ●

sankcji lub je mocno osłabiła w sytuacji, gdy niemiecko-rosyjskie kontakty gospodarcze są nadal bardzo bliskie, a niemieccy przedsiębiorcy domagają się od rządu złagodzenia polityki wobec Kremla. Podczas gdy poprzedni Kanclerz, Gerhard Schröder, wciąż pracuje dla Gazpromu, głośnym echem odbiła się wypowiedź Kanclerz Merkel, że biznes musi podporządkować się wymogom racji stanu, gdy w grę wchodzi kwestia wojny i pokoju.

Drugą "czułą" kwestią w relacjach polsko-niemieckich jest rozmieszczenie stałych baz NATO na terenie Polski i państw bałtyckich. Berlin to blokuje, uważając że wdrożenie takiego planu może zamknąć drogę do dyplomatycznego porozumienia z Rosją, także w sprawie przyszłości Ukrainy. Pani Kanclerz – wbrew rozpowszechnionym wciąż w Niemczech nadziejom – realistycznie ocenia, że nie ma obecnie szans na pozyskanie w Moskwie przewidywanego partnera do negocjacji. Jej negatywne opinie o Władimirze Putinie są znane. Jednak podejmując polityczne decyzje, kieruje się strategiczną perspektywą, licząc na współpracę z Rosją po Putinie.

Wielka gra

Przykładem strategicznego podejścia pani Kanclerz do relacji z Rosją może być projekt rozbudowy Gazociągu Północnego ("Nordstream"). Jego wątpliwe zalety ekonomiczne przesłania kalkulacja polityczna, że Moskwa będzie wkrótce potrzebować kroplówki finansowej, bo utrzymujące się obniżki cen ropy doprowadzą państwo do głębokiego kryzysu, a wtedy decyzje Kremla mogą się stać nieprzewidywalne. Godząc się na "Nordstream", Berlin jednocześnie nie przeciwstawia się realizacji 3. Pakietu Energetycznego UE i Unii Energetycznej.

Merkel i elita niemiecka kierują się przekonaniem, że niestabilna gospodarczo Rosja będzie jeszcze większym zagrożeniem dla Europy. Dlatego liczy się strategiczna perspektywa i "wielka gra". Pani Kanclerz nie znosi Putina, ale wie, że w dłuższej perspektywie miejsce Rosji jest przy Europie. Wspierając suwerenność Ukrainy, działa na rzecz ograniczenia swobody działania Moskwy we wspólnym sąsiedztwie, a jednocześnie stara się zachować gospodarcze "mosty" na przyszłość. Której być może sama w fotelu Kanclerza nie doczeka.

Eugeniusz Smolar

CSM jest niezależnym, pozarządowym ośrodkiem analitycznym zajmującym się polską polityką zagraniczną i najważniejszymi problemami polityki międzynarodowej. Fundacja została zarejestrowana w 1996 r. CSM prowadzi działalność badawczą i edukacyjną, wydaje publikacje, organizuje konferencje i spotkania, uczestniczy w międzynarodowych projektach we współpracy z podobnymi instytucjami w wielu krajach. Tworzy forum debaty i wymiany idei w sprawach polityki zagranicznej, relacji między państwami oraz wyzwań globalnego świata. Działalność CSM jest adresowana przede wszystkim do samorządowców i przedsiębiorców, a także administracji centralnej, polityków, dyplomatów, politologów i mediów. W 2009 r. CSM został uznany za jeden z najlepszych think tanków Europy Środkowo-Wschodniej w badaniu „The Leading Public Policy Research Organizations In The World” przeprowadzonym przez Uniwersytet Pensylwanii.

Centrum Stosunków Międzynarodowych ul. Mińska 25, 03-808 Warszawa t: +48 22 646 52 67

 www.twitter.com/CIR_CSM

 www.facebook.com/CIR.CSM

CENTRUM
STOSUNKÓW
MIĘDZYNARODOWYCH